

SZÉCSÉNYI LÁSZLÓ LL.M.:

egyetemi tanársegéd, Janus Pannonius
Tudományegyetem, (Pécs)

Kecskés László: „EK jog és jogharmonizáció”

- doktori disszertáció védeése az
Akadémián -

1995. november 14-én ünnepi alkalomra gyűlt össze a Duna Palota Fehér termében a Mádl Ferenc akadémikus elnökletével ülésező Bíráló Bizottság és a szépszámú, nagyrészt jogtudó közönség: Kecskés László, a Janus Pannonius Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának professzora „EK jog és jogharmonizáció” című doktori értekezésének nyilvános vitája alkalmából. Az értekezés *opponensei Palánczai Tibor* a közgazdaságtudományok doktora, *Lontai Endre* és *Zlinszky János*, mindketten az állam- és jogtudomány doktorai voltak.

Kecskés László doktori értekezésének *téziseit 95 pontban* foglalta össze. A tézisek - akár a csaknem háromszáz sűrű gépelésű oldalon írt értekezés maga - felölelik az *Európai Közösségek elsődleges joganyagának szinte valamennyi intézményét*, átfogó képet mutatva az európai jog helyzetéről, fejlődési irányairól. A szerző nemcsak megeleveníti az EK jogintézményeit, azok működését, hanem választ keres és talál olyan jogharmonizáció-elméleti kérdésekre is, melyek felvetése és megoldása a nemzetközi szakirodalomban is egyedülálló. Az EK jogi természetének, intézményi és történeti alapjainak, a közösségi jog jogforrási rendszerének és működésének, a jogalkotási hatáskörök megoszlásának, a jogharmonizáció gyakorlatának és elméletének, az Európai Bíróság tevékenységének átfogó és alapos bemutatása mellett az értekezés tudományos újdonságának, s így legfontosabb erényének a közös-

ségi jog közvetlen hatályával kapcsolatos elméleti és a gyakorlati problémák részletes feldolgozása, a Maastrichti Szerződés óta előtérbe került szubszidiaritás-gondolat elemzése, a tagállamok belső joga és a közösségi jog közötti összefüggések feltárása tekinthető. Az értekezés utolsó fejezetében helyet kapott magyar jogharmonizáció közvetlen tapasztalatokon nyugvó alapkövetelményeinek megfogalmazása és az elért eredmények tanulmányozása során az olvasó a magyar jogrendszernek a szerző személyén keresztül megvalósított tudományos és jogalkotásbéli eredményeivel is szembeüti. A magyar jogharmonizáció eddig elért eredményeinek értékét pedig, miként arra az opponensek is rámutattak, éppen az értekezésből kivilágító hatalmas elméleti tudásanyag garantálhatja.

Palánczai Tibor opponensi véleményében az értekezés érdemeinek kiemelése mellett az érintett közgazdasági kérdésekhez fűzött megjegyzéseket. Elsőként a „közös piac” és az „egységes belső piac” intézmények megkülönböztetése körüli vélt-valós vitát integrációs elméleti közegbe helyezve világította meg. Az értekezés idevágó gondolatainak idézésével az opponens áttekintette a *integráció fokozatainak* (szabadkereskedelmi övezet, vámunió, közös piac) elméleti modelljeit és azoknak az EK-ban megvalósult formáit. Megállapítása szerint mind a vámunió, mind a közös piac a Római Szerződés alapján „leegyszerűsített formában programozódott”, s azok a szabadkereskedelem feltételeit nem számolták fel. A nem vámjellegű kereskedelemkorlátozások felszámolásának igénye a szolgáltatások előtérbe kerüléséhez és ezáltal a „gazdaságpolitikai határok” kiszélesedéséhez vezetett. Annak ellenére, hogy az 1992-es egységes európai piac programja valójában a közös piac tisztán elméleti

modelljének megvalósítását tűzte ki célul, a valódi belső piaci feltételek egyes területeken (valuta-rendszer, adózási rendszer, bér-költségek, jogrendszerek diszharmoniója stb.) továbbra is hiányoznak. Az opponens pontosította a *saját forrásokon alapuló költségvetési politika* alakulásával kapcsolatos megállapításokat. Míg a saját forrásokon alapuló finanszírozás gondolata 1970-es megjelenésétől maastrichti konkretizálódásáig elméletileg megerősödni látszott, addig a Közösség a gyakorlatban egyre inkább távolodott tőle - különösen a GDP faktor vonatkozásában. A ma már csak kívánalomként megjelenő elv mellett az opponens a „kohézió” és a „szolidaritás” gondolatának megszilárdulását látta kiemelendőknek. Az integrációnak az értekezésben felvetett *multikulturális jellegéhez* (katolikus-protestáns) az opponens az európai fejlődés által kitermelt további eszmeáramlatok kimutatásának szükségességét is jelezte. A dolgozat egyik alaptéziseként megfogalmazódott elvszerű megállapítást, miszerint az EK jog különlegességét egyrészt az adja, hogy a tagállamokon kívül az egyének is alanyai, a közgazdasági integráció szemlélet által is megerősítést nyert. Az opponens a *magyar jogharmonizáció* által felvetett problémák katalógusának kiegészítéseképpen megemlítette a fekete gazdaság, vagy az eltérő üzleti beidegződések problémáját. Az értékelés kicsengéseként megállapíthatjuk, hogy az igen tartalmas, hatalmas szakirodalom kritikai elemzését tartalmazó munka legnagyobb értéke, hogy autentikusan foglalja össze a magyar jogharmonizáció feladatait. Az opponens javasolta a fokozat odaítélését.

Az ülésen megjelenni nem tudó *Lontai Endre* véleményében a disszertáció témaválasztásának időszerűségét, a feldolgozás mód-

szerét, és az elért tudományos eredményeket elemezte. Megállapítása szerint a témaválasztása aktualitása vitán felül áll. Az átalakuló magyar társadalom nélkülözheti egy új jogi infrastruktúra kiépítését, melynek során tekintettel kell lenni nemzetközi kötelezettségeinkre is. A magyar jog haladó hagyományai alapján mindig nyitott volt, és ma is nyitott a modern nemzetközi hatások befogadására. Az Európai Unióhoz való csatlakozás politikai szándékának immár nemzetközi jogi kötelezettségként történő megjelenítése is megvalósult. Az opponens szerint magyar jogrendszer EK-konform modernizációja terén született tudományos eredmények sorában kiemelkedik a disszertáció, melyben tudományos érdeklődés és köztisztviselői feladat találkozott. A feldolgozás módszerét az opponens *komplexnek, interdiszplinárisnak* minősítette, s kiemelte a szinte teljességre törekvő, gazdag forrásanyagot. Véleménye szerint a mű valójában kétszer kezdődik a történeti-politikai és a jogi elemzés egymást felváltó dominanciájának köszönhetően. Az új tudományos eredmények felmutatása során az opponens a bőség zavarával küzdve csak néhányat emelt ki. Így az Európai Unió fejlődéstörténetének átfogó bemutatását, a jogharmonizáció átlagost meghaladó szerepének kifejtését, és a közösségi jog fejlődése fő tendenciáinak (közösségi jog természete, szuverenitás-probléma, a közösség jogforrási rendszere) részletes ismertetését, a közösségi jog és a nemzeti jog izgalmas kapcsolatának feltárását, és a disszertáns praxisorientáltságát. Valódi *kritikai megjegyzések* hiányában az opponens felvetésszerűen említette meg az Európai Uniónak egy általános európai integrációs rendszer keretében történő elhelyezésének valamint az univerzális és regionális

jogharmonizáció ellentmondásai bemutatásának lehetőségét. Az opponens végül állást foglalt amellett, hogy a disszertáció messze megfelel a nyilvános vitára bocsátás feltételeinek, és egyben javaslatot tett a doktori fokozat odaítélésére.

Zlinszky János az általa előterjesztett véleményben is kiemelte, hogy a munka rendkívül időszerű tárgyat dolgoz fel, a benne felhalmozott ismereti alap birtokában jogi oktatásunk alkalmassá válhat arra, hogy a tegnap jogászai helyett a *holnap jogászait* képezze. A bevezető intézménytörténeti rész lényegében már publikált irodalom összefoglalásaként főként szemlélete és a közelmúlt jogtörténete szempontjából tartalmaz érdekes és újszerű megállapításokat. Az EK jog lényegét bemutató második-negyedik fejezetben az opponens szerint a szerző jogdogmatikai módszertannal mélyül el a vizsgált kérdésekben. Kiemelte az opponens a szerzőnek az EK, mint gazdasági közösség jogiasulása vonatkozásában kifejtett álláspontját, melynek kapcsán kiemelte: pusztán jogharmonizálással nem lehet a gazdasági előfeltételeket pótolni. Értékesnek minősítette az opponens az EK jog és a tagállamok jogának viszonyával foglalkozó részt is. *Kritikai észrevételként* fogalmazódott meg, hogy a szerző a közös piacon belül az egyébként egyenrangú fogalomhasználatok közül az egyre elhatalmasodó angolszász terminológiát szinte kizárólagos jelleggel használja. A jogharmonizációs folyamat bemutatása kapcsán az opponens kiemelte azt a kettősséget, mely a jogharmonizációs kötelezettségek megsértésével járó következmények, valamint a nemzeti jogoknak a túlzott harmonizációval szembeni védekezéséből adódik. Ezt a részt az opponens a hazai tradíciók figyelembevételével rendkívül fontosnak íté-

te meg abból a szempontból, hogy pusztán az európaiság címszava miatt az új világban is jól használható nemzeti hagyományok, hazai értékek (pl. alapjogvédelem) ne kerülhessenek felszámolásra. Hasonló okokból találta az opponens lényegesnek és értékesnek a jogharmonizáció elmaradásából eredő károk megtérítését és a szubszidiaritás jogelvét tárgyaló hatodik és hetedik fejezetet. A római jogász opponens ez utóbbihoz történelmi párhuzamként a *ius commune* tételeinek szubszidiárius bevezetését említette a Birodalmi Kamarai Bíróság gyakorlatában. A jogharmonizáció magyar vonatkozásainak elemzésével kapcsolatban Zlinszky János rámutatott, hogy ma rendkívüli jelentősége van az olyan elméleti iránymutatásnak, mely az egyes rétegeknek kedvező, másoknak azonban nemzeti létünk elvesztését jelentő idegen szabályrendszer befogadását szélsőségektől mentesen teszik lehetővé. A disszertáció egyfajta közéleti teremtve szolgál mélyreható és iránymutató elgondolásokkal. Az opponens az értékes, magas tudományos színvonalú, hasznos munkát nyilvános vitára bocsáthatónak ítélte, és javasolta a doktori fokozat odaítélését.

A *jelölt* kérdések híján Mádl Ferenc felhívásának eleget téve bő harminc percben foglalta össze válaszát. Az önmagában is izgalmas elméletitörténeti előadásnak beillő, a jogegységesítés, jogharmonizáció és kodifikáció problematikáját bemutató felszólalásban Kecskés László többek között hasznosnak és előremutatónak ítélte az opponensi észrevételeket, a felvetett kérdéseket pedig jogtudomány-történeti panoptikumként felvonultatott neves szerzők álláspontjának segítségével válaszolta meg.

A hattagú Bíráló Bizottság *egyhangú szavazással* az odaítélhető

maximális pontszám mellett döntött úgy, hogy javasolja Kecskés László részére az akadémiai doktori cím odaítélését.

A viszontválaszt hallgatva érdekes volt megfigyelni, hogy bár a szerző tudományos közleményeiben az elmúlt években párhuzamosan volt jelen a törvényszerkesztői és a tudományos tónus, ebben az akadémiai beszédben a *tudományos hang* dominált. A szerző az általa színesen megrajzolt egyetemes jog- és elméletfejlődésben felbukkanó arcok közül Karl Friedrich von Savigny életművével majd annyira azonosulni látszik, hogy életfordulataiban is

savigny-s mozzanatok dominálnak. Miután a tudós Savigny *Thibaut*-val folytatott vitájában hiteltett a jog természetes fejlődése mellett a jog meddő korrupcióját megvalósító kodifikációval szemben, 1842-ben IV. Frigyes állam- és igazságügyminiszternek nevezi ki, és megkapja a törvényrevíziós osztály vezetését is.¹ A kodifikátorrá lett jogtudós politikai szempontból nem különösen sikeres minisztériumi évei alatt írja meg élete fő művének, a „System des heutigen römischen Rechts”²-nek legfontosabb fejezeteit. A fiatal pécsi jogtudós a katedránál egy új polgári törvénykönyv koncepció-

ján dolgozott, míg 1990-ben meghívást nem kapott az Igazságügyi Minisztériumba. Az „EK jog és jogharmonizáció” már a tudós államférfi munkája, aki a kormányzati munkában eltöltött több mint öt év alatt, három kormány gazdasági és civiljogi jogalkotásának irányítása mellett is tudott alapvető jelentőségű tudományos kutatásokat folytatni. S ha a múlt nem a jövőt sejteti, Kecskés László helyettes-államtitkárként eltöltött éveit követően tanszéki asztalánál is ugyanannyi értéket fog teremteni, mint a kormányzati munkában. Hiszen a fő mű még hátra van...

¹ Deutsche Juristen aus fünf Jahrhunderten. Szerk.: Gerd Kleinheyer, Jan Shröder, Heidelberg 1976. 231. l

² A nyolckötetes mű 1840-től 1849-ig jelent meg.